

λοῖτο νὰ βγάζουμε φυλετικές θεωρίες. Πῶς νὰ ὀρί-
σουμε ποίος ἀξιόθηκε τὰ καλὰ (!) καὶ ποίος τὰ κα-
κὰ (!) στοιχεῖα στὸ μοίρασμα; Ἀπὸ ἐτόνιζα στὸ
προηγούμενο ἄρθρο μου σημειώνοντας τὰ φυσικὰ γνω-
ρίσματα ποὺ ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται γιὰ τὶς φυ-
λές τῆς Ἑβρώπης, πρὶν τὶς εἰσβολές καὶ τὸ ἀνακά-
τωμα, καὶ ποὺ ξαναβρίσκονται μπερδεμένα στὰ χα-
ρακτηριστικὰ τῶ μεγάλων ἀντρῶνε μας.

Ἀφίνω τὰ θεωρητικὰ κ' ἔρχομαι στὴν Ἑλλά-
δα. Ὁ κ. Ἑρμονας δὲ μᾶς δίνει κανένα σωματικό
γνώρισμα ποὺ νὰ μᾶς χρησιμεύει γιὰ τὴν ἀπαγόρε-
ψη γάμων μὲ κατώτερες φυλές καὶ γιὰ τὸ χειρουργή-
μα (5). Μὰ καὶ ὁ ἴδιος θεωρεῖ τὴν πρόταση ἀνε-
φάρμοστη. Δίνει ὅμως ἕνα πρόγραμμα δράσης γιὰ
τὴν πολιτική μας πρὸς τοὺς ἀρβανίτες ποὺ μοῦ φαί-
νεται ἀξιόλογο καὶ γεμάτο κρίση—ἂν καὶ μερικοὶ
βραχυκέφαλοι ἀρβανίτες θὰ σύγχιζαν τὴ θεωρία τοῦ
κ. Τσάμπερλαιν. Κ' ἐπὶ τέλους, σὰν τὸν κ. Ραμᾶ,
σὰν ὅλους μας—Ρωμιοὺς τῆς ἀφτοκρατορίας καὶ
Ρωμιοὺς τοῦ βασιλείου—προτείνει ἐκπαιδευτική με-
ταρρύθμιση. Μὰ, ὅσο ξέρω, ἕνας μόνος μίλησε θετι-
κὰ γιὰ τὰ μέσα τέτοιας μεταρρύθμισης—ὁ κ. Σκλη-
ρός. Κοντὰ σὲ ἄλλη πολιτικὴ δράση ποὺ χρειάζεται
; γιατί νὰ μὴ ρίξουν τὸ σπόρο μιᾶς ἀνώτερης ιδέας
στὸ λαό; Ὅσοι δουλεύουν νὰ μᾶς φτιάσουν ἕνα θέα-
τρο τῆς προκοπῆς ὅς προσέξουν τὰ στοχαστικὰ λό-
για τοῦ κ. Βασιλικοῦ γιὰ λαϊκὲς παραστάσεις ἔξω
ἀπὸ τὸ ἀστυκὸ snobisme. (Νομ. 278 αἰτᾷ ἕνα
κοινὸ καὶ γιὰ ἕνα δράμα). Ὁ κ. Ἑρμονας δὲ φαί-
νεται νάγαπᾷ τὴ λευτεριά τοῦ ὄχλου. Μὰ ἐγὼ λέω
πῶς ἡ σκλαβιά γεννᾷ τὴν ταπεινότητα, τὴ μικροφυ-
χία, τὸ Ressentiment τοῦ Νίτσε. Ἐχεῖς λαὸ
σκλαβωμένο—ἔχεῖς λαὸ μικρόφυχο. Δώστου λευτε-
ριά, τοῦ γεννᾷς τὴν ἀξιοπρέπεια, τοῦ ἀφαιρεῖς τοὺς
φονερούς σάπιους στοχασμούς τοῦ δεμένου. Ἄν τώ-
ρα θὰ βρῖσκει νέα πράγματα, ἢ ποῖος θὰ τὰ βρῖσκει
στὴν ἐλἐφτερη κοινωνία εἶναι προφητικὴ κουβέντα
ποὺ μπορεῖ νὰ συζητηθεῖ μὲ ἐρμηνεῖες τῶ διδόμε-
νων τῆς ἱστορίας, μὰ τοῦτο εἶναι ἐπικίνδυνο κ' ὑπο-

5) Τὰ ψυχολογικὰ γνωρίσματα καταντοῦν ἀξεδιόλυτα.
Καρατήρησα πῶς στὴ Γερμανία ὅσο καὶ σήμερς οἱ πῶ ἀντι-
σεμίτες εἶν' ἐκείνοι ποὺ ἔχουνε τέλεια μορφή γιανουτῶν.
Ἐνας τέτιος μὰ φορὰ μ' ἔλεγε : «Δὲν πειράζει. Σ' ἐμὲ
τὰ μυαλὰ εἶναι Ἰντογερμανικά». —Κάθε φρόνιμος ἄνθρωπος
θὰ ὁμολογήσει πῶς ἡ ἀξία τέτιος ὑποκειμενικῆς συζήτησης
εἶναι προβληματική.

6) Ὁ Ἄννινος θαρρῶ πολὺ δημοτικιστὴς δὲν εἶτανε
εἶτανε πῶς πολὺ ὁ ἄλλος. Εἶχαμε ὅμως παλιὲς γνω-
ριμίες μὲ τὸν Ἄννινον κ' εἶσι τίποτα δὲν ἔλεγε. Εἰ-
δεμὴ, ποὺ νάκούση γιὰ δημοτική; Ἐγὼ πάλι ἔκα-
να σὰ νὰ μὴν τὸ ἤξερα—ἐπειδὴ πῶς νὰ τὸ παρα-
δεχτῶ πῶς δὲν τιμᾷ τὴν ἐθνικὴ τὴ γλώσσα ἕνας
φίλος μου;—καὶ τὰ πηγαίναμε ἀξιόλογα. Εἶμουνε
ἥσυχος, εἶμουνε χαρούμενος, τὸ ζήτημα πρόδεξε κα-
λὰ. Κάπου κάπου ἔβγαζε κανένας καὶ ἀπὸ ἕνα βι-
βλιαράκι. Τὸ διαβάζαμε, τὸ διαλαλούσαμε—ἀνα-
μεταξύ μας. Νὰ μὴν τὸ παρακάνουμε κιόλας. Ἐν-
νοεῖται καὶ μοναχὸ τοῦ πῶς πλῆθαινε τὰ σκέρι τῆς
δημοτικῆς, πῶς λίγο λίγο καταλάβαινε ὁ κόσμος,
γιατὶ πάντα θέλει καιρὸ νὰ καταλάβῃ, ἀνοίγανε τὰ
μάτια καὶ φωτίζονταν τὰ μυαλὰ. Μὰ πῶς νὰ σὰς
τὸ ξηγήσω; Σιγὰ σιγὰ προχωρούσαμε. Καμαρώνα-
με καὶ τὸ λίγο ποὺ κερδίζαμε. Εἰρηνικὰ καὶ βαχα-
τεμένα.

Τότες ἔσπασε ὁ πόλεμος ὁ βάρβαρος. Κόντεψε
ὅλα νὰ μᾶς τὰ ρίξῃ κάτω, νὰ μᾶς τὰ χαλάσῃ ὅ-
λα. Κι ὅλα μᾶς τάβαλε στὸν ἴσιο δρόμο.

Τὴν αἰτία τὴν ξέρετε, ἡ μετάφραση τοῦ Πάλ-
λη καὶ τὰ τέσσερα βαγγέλια στὴ δημοτική. Γιὰ τὴ
μετάφραση καὶ γιὰ τὸν πόλεμο, τὰ εἶπαμε ἄλλοι.

κειμενικότατο ἔδαφος ποὺ ἀποκλείει κάθε δογματι-
σμό (6).

Τὰ λόγια μου φωνάζουν ὅσα ἔλεγα τὴν πρώτη
φορὰ : Μὴ θεωρίες, ἀνώφελες καὶ ἀναπρόδειχτες ποὺ
μᾶς σκοτίζουνε στὴν πράξη μας. Ἀρῆστε τοῦτο τὸ
λοῦσο στοὺς φτασμένους λαοὺς τῆς Δύσης καὶ στοὺς
ἀκαδημαϊκοὺς μανταρινοὺς ποὺ παίζουνε μὲ τὶς ιδέες,
σὰ μὲ τὸν ψιλοδιάφανο καπνὸ τοῦ σιγαρέτου. Ἐ-
μεῖς πρέπει νὰ κουνήσουμε πλῆθια—κι ὄχι πρὸς τὰ
πίσω, παρὰ ΕΜΠΡΟΣ.

Μόναχο ΜΑΡΚΟΣ Σ. ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ

6) Εἶναι ἀπὸ τὰ περίεργα πῶς ὁ δογματισμός, ἀφοῦ
φαίνεται νὰ τόνε σκότωσ' ὁ Kant μὲ τὴν κριτικὴ του, ἐ-
ξακολουθεῖ καὶ βασιλεύει. Κάθε ἐπιστήμη βασίζεται σὲ κά-
ποιο δογματισμό, χρειάζεται ὅμως μεγάλη κριτικὴ προσο-
χή. Ὅσες ἐπιστήμες βασίζονται ἀπὸ τὰ μαθηματικὰ λογα-
ρίζουνε πάνω κάτω μ' ὀρισμένα διδόμενα. Μὰ ἡ ἀθρωπο-
λογία ποὺ οὔτε στὰ σπάργανα δὲν εἶναι; Ποῦ ἀκόμα μὲ τό-
σο παθιασμένα νέβρα συζητιέται;

ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ*)

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ἀφοῦ σὲ τοῦτα ἐπρόσεξες, θυμήσου ν' ἀναβράσεις
Πολὺν πρωτῆτερα τῇ γῆς καὶ νὰ σουδοκοπήσεις
Τὰ τρισεγγεῖα τὰ βουνὰ καὶ στὸ βορρῆ τὸν σβώλους
Πρωτῆτερα τὰνάσκελα ν' ἀπλώσεις, πρὶν οἰκίσσεις
Πρόσχαρο γένος ἀμπελιοῦ. Πολὺν καλοὶ εἶνε οἱ κάμπιοι
Μὲ τὰ σαπρὰ τὰ χόματα· καὶ αὐτὸ τὸ κατορθώνουν
Οἱ ἀερίδες, κ' οἱ παγερὲς πάχνες, κ' ὁ νευρωμένος
Σναφτηῆς, ἀνασκαλεύοντας τονὲς ξεσφαλισμένους.
Ἀνίσως κ' ὅλας, μερικοὶ δὲν ἀμελοῦν καμία
Ἐργονία, πρωτῆτερα ζητοῦν παρόμοιος νᾶνε ὁ τόπος,
Ὅπου τὸ πρῶτο τὸ φυτὸ τῶν δέντρων ἐτοιμάζουν,
Μὲ κείνον ποὺ θὰ τὰ δεχτῇ σὲ λίγο χωρισμένα.
Ὡς καὶ τὸ μέρος τοῦρανοῦ στὴ φλούδα σημαδεύουν
Γιὰ νὰ στηθεῖ κάθε δέντρο στὸν τρόπο ποὺ ἐστεκότουν,
Μὲ τὸ ἴδιο μέρος νὰ βαστᾷ τὰ κάματα τοῦ Νότον,
Μὲ τὸ ἴδιο μέρος νὰ γυρνᾷ τὲς πλάτες τοῦ σὸν πόλο.
Τόσο μπορεῖ τὸ μάθημα στὴν τρυφερὴ ἡλικία!
Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ρώτησε ποὺ πρέπει τὰμπέλι
Νὰ φυτεῖ καλῆτερα, σὲς ῥάχες ἢ στὸ σιάδι.
Κι' ἂν λιβαδιοῦ θρεφτάρικον διαλέξεις τὰ χωράφια,
Φύτενε τότες τὲς κλαδιὲς πυκνὲς· πλὺ ὀκνὸς ὁ Βάκχος
Δὲ γένεται μὲ τὴν πυκνὴ καρποφορὰ· κ' ἂν πάλι

*) Κοίτα περασμένο φύλλο.

Τὰ λέει φαριὰ πλατὰ κ' ἡ φυλλαδούλα ποὺ δημο-
σίεψα τότες καὶ ποὺ σὰς τὴν ξαναδημοσίεψα σήμε-
ρις ἀπαράλλαχτη ὅπως βγήκε στὰ 1902. Ὁ πρόλο-
γός μου ἐδῶ δὲν ἔχει νὰ σὰς δηγηθῇ τὰ ἱστορικὰ
τοῦ ἄγριου ἐκείνου τοῦ σηκωμοῦ. Ἐχω νὰ σὰς ξη-
γήσω πῶς καὶ γιατί ἀναγκάστηκα νὰ βγάλω τὴ
φυλλαδούλα μου τὴν ἴδια.

Ὅτι ἔκρουσα γιὰ ταραχές—μάλιστα γιὰ ταρα-
χὲς τέτοιου εἶδους—ἀμέσως τὸννοῖσα πῶς φοβερὰ
θὰ μᾶς βλάψῃ, ὅς εἶναι μόνο καὶ μόνο γιὰ τὸ λόγο
ποὺ ἀδύνατο πιά νὰ δημοσιεύσουμε τὸ παραμικρὸ ἀρ-
θρουδάκι σ' ὅποια φημερίδα καὶ ἂν εἶτανε, ἄφρησε ποὺ
τώρα πιά μᾶς περνοῦσαν γιὰ Σατανάδες, τὸ πίστε-
βε καὶ τὸ κακόμοιρο τὸ πλῆθος. Εἶπα μέσα μου·
Κάτι πρέπει νὰ κάμω. Ἐτσι ξεροὶ νάπομεινουμε, δὲ
γίνεται καὶ δὲν ταιριάζει. Ἀνάγκη νὰ φανοῦμε. Ὁ
ἄντρας, σὰν ἄντρας νὰ φέρεται. Ὅταν ἔρχεται ἀ-
πάνω σου ἡ μπόρα, νὰ σκύψῃς τὸ κεφάλι, ὅταν ἡ
πρόληψη γυρῇ τὸ στόμα σου νὰ σοῦ στομπώσῃ,
ἐσύ νὰ βουδαινέσαι, εἶναι ντροπὴ, θὰ τὸ λέγανε καὶ
ἀτιμία οἱ πατέρες σου τοῦ 21. Λοιπόν, ὁμπρός.

Εἶχα τὸ χειμῶνα ἐκεῖνο ἀπειρες δουλειές—δου-
λειές ὅπως ἔχουμε βέβαια κάθε χειμῶνα στὸ Παρίσι,
μὰ περισσότερες ἀπὸ τὶς ἄλλες χρονιές. Τὸ φέρουν

Διαλέξεις ἕνα γήπεδο βοβολητὸ μὲ ῥάχες

Ἡ καὶ βουνάκια πλαγιαστά, στὰ δροῖνια δῶκε χάρη·
Μὰ πάντα οἱ δρόμοι ποὺ λοξὰ τοὺς κόβουν ἄλλες

[στράτες,

Θὲ νᾶνε τέλεια ταιριαστοὶ στὰ φυτεμένα δέντρα.

Κι' ὅπως ὅταν τὲς σπεῖρες τῆς ξεδίπλωσε τοῦ μάκρου

Ἡ λεγεῶνα γιὰ τρανὸν ἀγῶνα, καὶ τὰσκέρι!

Ἐστάθηκε στὸν ἀνοιχτὸ τὸν κάμπο κ' οἱ γραμμές του

Εἶν' ἴσιες, κ' ἀπὸ τὸ χαλκὸ ποὺ ἀστράφτει κυματίζει

Μακρόθε ἡ γῆς δόλακρη, κ' οἱ τρομερὲς οἱ μάχες

Ἀκόμα δὲν ἔμάνισαν, μὰ ἀνάμεσα στὰ ὄπλα

Περιπλανέται δίβουλος ὁ Ἄρης, εἶσι οἱ δρόμοι,

Ποῦ δλοῦθε θᾶνε ὁμοίως πλατεῖοι, θὰ διαχωρίζουν ὅλα

Κι' ὄχι γιὰ νὰ βρεῖ μοναχὰ στὴν ἀδειανὴ τὴ θεὰ

Κάποια ξεφάντωση ἢ ψυχὴ, ἀλλὰ γιατί δὲ δίνει,

Ἄλλοιως τὲς ἴδιες δύνாமες ἡ γῆς σὲ κάθε κλῆμα,

Καὶ σ' ἄδειο δὲ θὰ μπόρειαν ν' ἀπλώσουν οἱ κλαδιὲς του

Ἰσως ρωτᾷς τί γυρέμισμα ταυλάκια πρέπει νάχουν;

Ἐτόλμησα νὰ μπιστευτῶ τὸ κλῆμα σὲ σαῖτταρι

Φτενὸ. Τὸ δέντρο μπήγεται βαθύτερα στὰ σπλάχνα

Τῆς γῆς, κ' ὁ πρῖνος μάλιστα, ποῦ ὅσο μὲ τὴν κορφὴν του

Στοῦ αἰθέρα ἀπλώνει τὲς πνοὲς καὶ μὲ τὴ ρίζα τόσο

Ἐρχεται πρὸς τὰ Τάρταρα· γι' αὐτὸ μήτε ὁ χειμῶνας,

Μήτε βροχάδες κ' ἄνεμοι δὲ θὰ τὸν ἀνασπᾶσουν,

Ἀλλὰ θὰ μείνῃ ἀσάλευτος καὶ θεὸς νὰ καταβάλῃ

Στὸ δούρημα πολλότατους ἀπόγονους κ' αἰῶνες,

Ἀφίοντας πολλὰς γενιὰς ἀνθρώπων νὰ διαβαίνουν,

Καὶ τότες πέρα ἀπλόνοντας τὰ μπράτσα καὶ τοὺς

[κλώνους

Τοὺς δυνατοὺς, ὀλόγυρα τὸν ἀπεικὸ τὸν ἴσιον

Ἀπὸς τὴ μέση στέκοντας βαστᾷ μὲ τὸν κορμὸ του.

Τὰμπέλι ὅς μὴ σοῦ προσκυνᾷ τὸν ἥλιο ποὺ καθίζει,

Κι' ἀνάμεσα στὰ κλήματα λευτοκαρνὲς μὴ βάλεις,

Καὶ μὴ διαλὲς τὲς πλὺ ψηλὲς βεργούλες καὶ μὴ σπάσεις

Ρίγια ἀπὸ τὰ ψηλότερα τοῦ δέντρου—τόσος εἶνε

Τῆς γῆς ὁ πόθος. Τὰ φυτὰ μὴ βλάφτεις μὲ λεπίδι

Πατοῦ καὶ κλώνους ἀγριλιοῦ στὴ μέση μὴ φυτεύεις,

Γιατὶ οἱ ἀστόχαστοι βοσκοὶ συχνὰ νὰ πέσει ἀφίονιν

Φωτιά, ποὺ πρῶτα κλέφτικα στὴ λαδερὴ τὴ φλούδα

Κρουμένη, ἀνάφτει τοὺς κορμούς καὶ παίρνοντας

[τὰ φύλλα

Βροντᾷ ἀπεικὰ στὸν οὐρανὸ κ' ἀπέκλειθε ἀκλονθῶντας

Στοὺς κλάδους καὶ σὲς ὑψηλὲς κορφάδες βασιλεύει

Νικητῆρα, κ' ὅλο τὸ δέντρο τυλίγει μὲς τὲς φλόγες,

Κι' ἀπὸ τὴν πίσω καπνὰ πυκνὴ, μελανιασμένο

Γνέφι πελλεῖστοις οὐρανοῦς καὶ μάλιστα ἂν φουρτύνῃ

Πέσει στὰ δάσα ἀπὸ ψηλὰ καὶ συμμαζεῖ ὁ ἀέρας

κάποτες μερικὰ περιστατικά, οὔτε γιὰ τὴν ἀνάσα
σου νὰ μὴν ἀδειάζῃς. Σκοτώθηκα ὥσπου νὰ τοιμά-
σω, νὰ βγάλω τὴ φυλλαδούλα. Μὰ εἶχα συλλογιστῇ
καὶ κάτι ἄλλο. Νὰ μὴν παίρνουνε ἄρθρα μας, τίπο-
τα δὲν εἶτανε. Βιβλίον νὰ δημοσιεύαμε, ἄνθρωπος μὲ
τὰ χέρια του δὲ θὰ τόπιανε, ἄνθρωπος δὲ θὰ ῥέγι-
νε μιὰ ματιά, ἐπειδὴ τὸ θεωροῦσαν οἱ κακόμοιροι ἀ-
μαρτία νὰ μᾶς διαβάσουνε, τόσο τοὺς εἶχανε στρε-
βλώσει τὴν ἀλήθεια.

Μοῦ πέρασε λοιπὸν ἀπὸ τὸ νοῦ μιὰ ἰδέα τολμη-
τερή. Πῆγε ἡ σκέψη μου στὸν οἰκουμένικὸ Πατριάρ-
χη. Νὰ τοὺς δείξουμε, λέω, πῶς ὑπάρχουνε μερικοὶ
ποὺ μᾶς διαβάζουνε, πῶς μᾶς διαβάζουνε μάλιστα
πρόσωπα σημαντικά. Ἐγὼ τοῦ Πατριάρχου θὰ γράψω.

Εἶτανε τὸ βράδι, στὸ μικρὸ τὸ σαλονάκι ὅπου
περνᾷ μιὰ ὥρα, ὕστερς ἀπὸ τὸ φαγί, μὲ τὴ γυναι-
κα καὶ τὰ παιδιὰ, προτοῦ γυρῶ στὸ ἐργαστήρι μου
νὰ δουλέψω. Μιλούσαμε γιὰ τὸ κίνημα τῆς φοιτη-
ταρίας, γιὰ τὶς συνέπειες, γιὰ τὸ τί ἔπρεπε νὰ γίνῃ.
Τοὺς φανέρωσα κουβεντιάζοντας καὶ τὸ σκοπὸ μου,
τὸ γράμμα μου στὸν Παναγιώτατο.

Ἡ γυναῖκα μου γνώριζε τὸν Ἰωακείμ τὸν Γ'
τοῦ εἶχαμε κάμει μαζὶ μιὰ βίζιτα στὸ Μπογιατζί-
κι, μὲ τὸν πατέρα μου. Μὰ ἡ γυναῖκα μου εἶναι

Τὲς πυρκαϊὲς καὶ φέρνει τες* καὶ σύντα γένει τοῦτο
 Ἀπὸ τῆ ρίζα δὲ φελοῦν καὶ νὰ συνέλθουν πάλι
 Τὰ κούρβουλα ποῦ ἐκόπησαν δὲ δύναται καὶ μήτε
 Ὅμοια καὶ πάλι ἀπὸ τῆ γῆς νὰ πρασινίσουν* μένει
 Τὰ γρίλι μόνο τὰ χαρο μὲ τὰ πρικὰ τὰ φύλλα.
 Κανένας συμβουλάτορας ἄς μὴ σὲ κατατεῖσει,
 Ὅσο κι' ἂν εἶνε γνωστικός, τοὺς κάμπους τοὺς πημένους
 Ν' ἀνασκαλέψει σὰ φουὰ Βορηᾶς, γιατί ὁ χειμῶνας
 Τότες μὲ πάγο κατακλεῖ τῆ γῆς καὶ δὲν ἀφίνει
 Τῆ ρίζα ποῦ μορφώνεται, σύντα θαφτεῖ τὸ ῥίγι,
 Μέσα στὸ χῶμα νὰ μπηχεῖ. Τὴν κοκκινοβαμμένη
 Τὴν ἀνοιξη, σὰν ἔρχεται τὸ κάτασπρο λελέκι,
 Ποῦ τὸ μισοῦν τὰ μακρουλά τὰ φείδια, τότες εἶνε
 Ἡ πλιὸ καλὴ ἐποχὴ γὰ νὰ φυτέψεις κλῆμα,
 Ἡ καὶ μὲ τοῦ χινόπωρου τὲς πρώϊμες κρυάδες,
 Ὅταν ὁ ἥλιος ὁ γοργὸς δὲ γγίξει ἀκόμα τὰσπρα
 Τῆς χειμωνιάς μὲ τὰλογα κι' ἔχουν περάσει οἱ κάρφες.
 Ἡ ἀνοιξη ξεχωριστὰ στὲς φυλλωσιὲς τῶν δέντρων,
 Ἡ ἀνοιξη εἶνε χρήσιμη στὸ λόγγο. Ἡ γῆς φουσκώνει
 Τὴν ἀνοιξη κι' ἀποζητᾷ τοὺς σπόρους ποῦ βλητρώνουν,
 Τότες ὁ παντοδύναμος Αἰθέρας, ὁ πατέρας
 Στὸν κόρφο τῆς χαράμενης συμβίας του κατεβαίνει
 Μὲ τὲς βροχὲς τὲς καρπερὲς καὶ θρέφει κάθε βλάστα,
 Ὁ μέγας ποῦ ἀνταμώνεται μὲ τὸ κορμὶ τὸ μέγα.
 Καὶ τότες ἀπὸ τὰ πουλιὰ τὰ λάλα ἀχολογοῦνε
 Τὰ ξεπρισμένα τὰ βεργὰ καὶ τὰ κοπάδια τότες
 Τὴν Ἀφροδίτῃ ἀποζητοῦν στὲς διορισμένες μέρες.
 Γεννοβολᾷ τὸ θρεφτικὸ χωράφι καὶ στὲς αἰῶνες
 Τὲς χλιαρὲς τοῦ Ζεφυροῦ τὸν κόρφο ἡ γῆς ἀνοίγει,
 Χυμὸς καινούριος περισσὸς εἶνε σὲ κάθε δέντρο,
 Στὲς νέες λιπαρὲς ἀφοβα μπιστεύονται τὰ φύτρα,
 Δὲν τρέμει τὰ μπελόκαλα μὴν ὁ νοτιάς φουρήσει,
 Ἡ τὲς βροχάδες ποῦ ὁδηγοῦν στὸν οὐρανὸ βορηάδες
 Τρανοί, ἀλλὰ μάτια ξεπετᾷ κι' ἀνοίγει ὅλα τὰ φύλλα.
 Λέγω πῶς δὲν ἀνάφεραν στὴν πρώτη ἀρχὴ τοῦ κόσμου
 Ποῦ ἐγένοντο, ἀλλοιώτικες ἡμέρες, καὶ δὲν εἶχαν
 Ἄλλη σειρά. Ἦταν ἀνοιξη τὴν ἀνοιξη ἡ μεγάλη
 Σφαῖρα ἐχαιρότου, τὲς πνοὲς τὲς κρύες ἀντικρατοῦσαν
 Οἱ Εὐροὶ σὰν ἐροῦφξαν τὸ φῶς τὰ ζᾷ τὰ πρῶτα,
 Καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ σκληρό, τὸ χωματένιο γένος
 Ἀπὸ τῆ γῆς ἐπρόβαλε τὴν κεφαλὴ, καὶ τὰσπρα
 Στὸν οὐρανὸν ἐβάλλησαν καὶ τὰ θεριὰ στοὺς λόγγους
 Δὲ θὰ μπορούσαν τ' ἀπαλὰ φυτάρια νὰ βαστάξουν
 Τοὺς κόπους τοὺς τοὺς τωρεινούς, ἀδὲν ἐρχότου τόσος
 Ἀναπαμὸς ἀνάμεσα στὸ κρῦο καὶ στὴν κάρφα.
 Μένει καὶ τοῦτο: ὀλόγυρα στὰ ῥίγια ποῦ ζουλίζει
 Στοὺς κάμπους, σκόρποια κοπιεὲς παχειές, ὅποια κι'
 [ἂν εἶνε,

Κ' ἔχε στὸ νοῦ σου μὲ πολλοὺς χωμούς νὰ τὰ σκεπάζεις
 Ἡ θάναε πέτρες πισταριές, ἡ γρυτσερὰ κοχύλια,
 Τὶ ἀνάμεσόν τους τὰ νερά ξεφεύγουν, κι' ἕνα ἄερί
 Μπαίνει ψιλό, καὶ τὰ φυτὰ θυμόνουν* καὶ βρεθῆκαν
 Καμπόσοι ποῦ ἀπὸ πάνουθε τὰ πλάκωσαν μὲ γούλο,
 Κι' ἄλλοι μὲ βάρος κουρονπιού πολὺ τρανοῦ* κι'
 [αὐτὸ εἶνε

Ἀρματωσιὰ γιὰ τὲς δαρτεὲς βροχὲς, αὐτό, σὰ σκάζει
 Τῆ γῆς, ποῦ ἡ δέμα τὴ νικᾷ, ὁ καντερός* ὁ Σκύλος.
 (ἀκολουθεῖ)

K. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*)

§ 11

Οἱ Κοσμικοὶ τῆς ἐνωρίτερος ἐποχῆς.

Ἄμα καλοκάθησε ὁ Μοχαμέτης στὸ Βυζαντι-
 νὸ θρόνο, ζήτησε προσωπικὸ γιὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸ
 νέο Κράτος. Κ' ἐπειδὴ οἱ δικοὶ τοῦ ἄλλο ἀπὸ πό-
 λεμο κι' ἀρπαγὴ δὲν κατέχανε, μὲ τὴ συνθησμένη
 του στοχασιὰ ἀποφάσισε νὰ φυλάξῃ ἀνάλλαγα τὰ
 πτωτέρα βυζαντινὰ κυβερνητικὰ συστήματα, καὶ νὰ
 τὰ ἐφαρμόξῃ μὲ τὴ βοήθεια τῶν δικῶν μας. Δικούς
 μας ὅμως ἀνθρωπισμένους ποῦ νὰ τοὺς βρῇ! Μόλις
 τέσσερες σημαντικὲς οἰκογένειες ἀνκφέρουνται τοὺς
 καιροὺς ἐκείνους, δηλαδὴ οἰκογένειες ποῦ δὲ φύγανε
 στὴ Δύση. Καντακουζηνοί, Παλαιολόγοι, Ἀσάνη-
 δες, καὶ Ράλληδες. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐρχόντανε ἀπὸ
 τὰ κοινωνικὰ καταπάτια. Ἀπὸ τὰ καταπάτια λοι-
 πόν, ἀφοῦ καλλίτερος δὲν ἔβρισκε. Γέμισαν τὰ πα-
 λάτια τοῦ κ' οἱ αὐλῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ προστυχιά.
 Αὐτὲς τίς ἀλήθειες δὲν τίς μασάει ὁ ἱστορικός μας.
 Τὶς ἀναφέρει μ' ἀρετὸ θάρρος. Κάτι ὅμως σημειώ-
 νει γιὰ τὴ «σφόδρα παρεφθαρμένη» Ἑλληνικὴ ποῦ-
 γραφὴν οἱ ἀσήμενοι ἐκεῖνοι γραμματικοὶ τοῦ Κα-
 τακτητῆ, σὰ νὰ λυπᾶται ποῦ δὲν ἔμειναν οἱ φευ-
 γαλάδες, ὅχι γιὰ νὰ κάμουνε τὸ χρέος τους, καὶ νὰ
 περισυμμαζώζουνε τὸ σατισμένο τὸ ἔθνος, παρὰ γιὰ
 νὰ γράφουνε τὰ Σουλτανικὰ ἐγγράφα σὲ ψευτοκαθά-
 ρια ἀρχαία Ἑλληνική! Ἄλλου πάλι λυπᾶται ποῦ
 δὲν ἔμειναν τὰ ὀνόματά τους νὰ τὰ καταγράψῃ!
 Ἐμεῖς τὸ χαιρούμαστε. Χαιρούμαστε ὅμως καὶ γιὰ

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθμ. 281.

ἕνα ταπεινογέννητο ὄνομα ποῦ ἐζήσε, τὸνομα τοῦ
 ἀρχοντα τοῦ Ξανάκη, ποῦ μαθόντας τὴν ἀπόφαση
 τοῦ Πρώτου Σελίμη νὰ καταργήσῃ τίς χριστιανικὲς
 ἐκκλησιὰς, πρόφταξε καὶ τὴ μὴνησε τοῦ Πατριάρχου,
 καὶ μαζί του κατάπεισε τὸ Βεζίρη νὰ μپοδίσῃ τὴν
 ἐφαρμογὴ της.

Ἀπὸ τοὺς λίγους ἀρχοντογέννητους ὁ πιὸ ὀνο-
 μαστὸς φαίνεται νὰ στάθῃκε ὁ Μιχάλης ὁ Καντα-
 κουζηνός. Ὀνομαστὸς γιὰ τὰ πλούτη του, — ἀφοῦ
 ξόδεψε εἴκοσι χιλιάδες φλουριὰ στὰ μέγαρά του, —
 γιὰ τὴν ξυπνάδα του, ποῦ δαίγμα της μᾶς δίνει
 κάμποσο νόστιμο ὁ Δεσπότης μὲ τὸ ἱστορικὸ τοῦ Ἰ-
 μάμη ποῦ ἀναγκάστηκε θέλοντας καὶ μὴ νὰ τὸν
 προσκυνήσῃ, γιὰ τὴ φιλία του μὲ τὸ Βεζίρη τὸ Σό-
 κολη, τέλος γιὰ τὸν ἐλεεινὸ θάνατό του, ὅταν τὸν
 ψευτοκατηγόρησαν οἱ Πασάδες, κ' ἔστειλε ὁ Σουλ-
 τάνος τὸν Καπιτζίμπαση καὶ τοῦ πῆρε κεφάλι, κε-
 φάλαια, ὅλο του τὸ ἔχει μὲ μιὰ μαχαίρι. Ἐτσι
 τελειώνει τοῦ Μιχάλη τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ ὄχι
 πολὺ ἡρωϊκὸ δράμα, ποῦ ἄλλο δὲ μᾶς διδάσκει παρὰ
 μερικὰ καθέκαστα τῆς τότε ζωῆς, χρήσιμα ἴσως
 γιὰ τὴν ἱστορίαν, ὅχι ὅμως ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ μᾶς ὁδη-
 γοῦνε σὲ σημαντικὰ συμπεράσματα.

Ὁ γιός του ὡς τόσο ὁ Γιαννάκης σὰ νὰ βγῇκε
 ἀπὸ τὸν τυχερὸς ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ἐπειδὴ ὁ-
 ταν ἐτοιμαζόντανε νὰ τὸν σύρουνε ἀτιμασμένο στὴν
 ἀγορὰ καὶ νὰ τὸν κόψουνε, πρόφταξε αὐτὸς κι' ἄλ-
 λαξοπίστησε, κ' ἔτσι γλύτωσε.

Καθὼς λοιπὸν εἶπαμε, ρωμιούς κατάλληλους γιὰ
 σπουδαῖα τούρκικα ἀξιώματα δὲν εἶχε τότες τὸ ἔ-
 θνος, καὶ γλήγορα τὸ παρατήρησε αὐτὸ ὁ κατακτη-
 τῆς. Αὐτοὶ ἤσαν κατόπι, δηλαδὴ δέκατο ἑβδόμο
 αἰῶνα καὶ δῶθε. Ἄν κ' ἔπαιρνε λοιπὸν ἡ Πόρτα
 τὴν κατώτερή της ὑπαλληλία ἀπὸ δικούς μας, τοὺς
 Δραγομάνους της ὅμως τοὺς διάλεγε τότες ἀπὸ ξένα
 μέρη. Πολωνούς, Οὐγγρους, Γερμανούς. Μ' ἄλλους
 λόγους οἱ δικοὶ μας μάζευαν ψίχουλα στὰ κατώ-
 φλια τῶ σεραγιῶνε.

Αὐτὰ περίπου εἶναι τὰ λίγα καὶ τάρρωστιάρικα
 ἱστορικὰ σημάδια ποῦ μισοφαίνονται στὴν Πρω-
 τεύουσα τὰ πρῶτα ἑκατὸ διακόσια χρόνια τῆς Τουρ-
 κοκρατίας, ὅζω ἀπὸ τὰ Ἐκκλησιαστικά. Αὐτὰ εἶ-
 ναι τὰ πολιτικὰ στοιχεῖα ποῦ πρόσμενε ὁ ἱστορικός
 μας νὰ δουλέψουνε ἀρμονικὰ μὲ τὴν πατρικὴ προ-
 στασία τοῦ Κλήρου, νὰ συνεχωνέψουνε τοὺς ξένους
 μαζί μας, νὰ μᾶς ἀδερφώσουνε μὲ τοὺς Βουργάρους,
 καὶ νὰ ξαναγεννήσουνε τὸ ἔθνος.

φρόνιμος ἄνθρωπος, ξέρει τὰ ἱστορικὰ τοῦ μπαμπᾶ
 της, τὰ λείει καὶ πολὺ νόστιμα, ἥσυχα ἥσυχα, σο-
 βαρά, αἱ! καὶ μ' ἕνα χαμόγελο δικό της.

— «Μὲ τοὺς παπᾶδες, μοῦ παρατήρησε, πάντα
 πιὸ σίγουρο νὰ μὴν μπλέξῃς. Κι' ἔφησε τὰ γραψί-
 ματα!»

— «Σώπα, καλὲ γυναίκα, κι' ἀφτὸς εἶναι πα-
 πὰς ἀπὸ τοὺς καλοὺς. Τοῦ Φαναριοῦ. Τί ἄλλο θέ-
 λεις;»

Στὸ ἴδιο τὸ σαλονάκι, ἕνα μῆνα πιὸ ὕστερα, κα-
 θήμεστα μὲ τὰ παιδιὰ καὶ τὴ γυναίκα, ὅταν ἡ πι-
 στή μας ἡ δούλα, ποῦ κάτι θὰ μυρίστηκε ὡς καὶ
 δάφνη, ἐπειδὴ τὴν εἶχαμε τὴν καημένη σὰν τὸ μάτι
 τοῦ σπιτιοῦ, μοῦ φέρνει ἕναν πλίκου μεγάλο, προσε-
 χτικὰ προσεχτικὰ καὶ μὲ νόημα, γιατί σὰ νὰ σά-
 στισε μὲ τὴ θεόρατη βούλλα τοῦ πλίκου, καὶ τὸν ἐ-
 βαστοῦσε, πὲς πὼς βαστοῦσε θησαυρό.

Εἶταν ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ'. Νὰ
 μὴ σὰς τὰ κρύφτω, θὰ πῆδηξας ὡς τὸ ταβάνι—μπρο-
 στά στὴν καλὴ μας τὴ δούλα.

— «Δίκιο εἶχες, ἄντρα μου, ἔκαμε ἡ γυναίκα,
 ὁ παπὰς ἀπὸ σοῖ ἐξυπνὸς κιόλας».

Ἀφτὸ μᾶς δείχνει πὼς δὲν πρέπει ποτές νὰ πελ-
 πιζεται κανένας. Μᾶς ὠφέλησε πολὺ τὸ γράμμα τοῦ

σεβαστοῦ Πατριάρχου. Νὰ ποῦ μᾶς διαβάζανε, ἀφοῦ
 μᾶς ἀπαντοῦσανε μάλιστα, καὶ ποῖός; Ὁ Πατριάρ-
 χης—καὶ τέτοιος Πατριάρχης.

Νὰ δῆτε τώρα καὶ τὰ ποτελέσματα τὸ πιὸ νόστι-
 μο, τὸ πιὸ ἀπροσδόκητο. Διχῶς τὸ γράμμα τοῦ Οἰ-
 κουμενικοῦ Πατριάρχου, θαρρῶ πὼς ὁ φίλος μου ὁ
 Κολλάρος, διάδοχος τοῦ Κασδόνι, ποτέ του δὲ θὰ
 τάποκοτοῦσε νὰ κρατήσῃ ἀντίτυπα τῆς φυλλαδούλας
 μου στὸ Βιβλιοπουλεῖο τῆς Ἐστίας. Κι' ἀκόμη δὲν
 ξέρω ποῦ τᾶβαλε, μέσα στὸ μαγαζί, σὲ καμιά γω-
 νιά, ἢ κι' ὅζω στὸ παράθυρο. Στὸ παράθυρο θὰ τᾶ-
 βανε. Μὴ νομίζετε. Ἡρῶες εἶναι κάποτες κ' οἱ βι-
 βλιοπώλες.

Ἐγγραφα πιὸ ἀπάνω πὼς καλὸ μᾶς ἔκαμε ὁ πό-
 λεμος ἐκεῖνος. Ἐννοεῖται. Ἀκούστηκε τὸ ζήτημα,
 διαλαλήθηκε, μελετήθηκε ἀπὸ πολλοὺς. Τώρα πιά
 δὲν εἴμεστα μόνο ἀναμεταξύ μας, νὰ κουδεντιάζου-
 με, νὰ βαχατέβουμε, νὰ πιάνουμε κάπου κάπου κι'
 ὁπαδούς. Τὸ ζήτημα καταντοῦσε γενικό, πανελλήνιο
 καὶ οἱ φίλοι πληθαίνανε ὁλοένα, πρῶτα κρυφά, κα-
 τόπι πιὸ φανερά. Στὴν Ἐδρῶν μᾶς ἀνύψωσε. Γνω-
 ριστήκαμε κ' ἤρθανε ὅλοι μὲ τὸ μέρος μας. Ἀφτὸ
 τοῦ Πάλλη τὸ χρωστοῦμε. Ἀργήσε ὅμως κάμποσο
 νὰ φανῇ πὼς μᾶς βγῇκε σὲ καλὸ. Στὴν ἀρχή, δη-

λαδὴ ἕνα δυὸ χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ κίνημα, στὰ
 1902 κι' ἀκόμη στὰ 1903, ὁ φόβος στὴν Ἑλλάδα
 εἶχε γίνῃ ἀληθινὴ κωμῳδία. Καὶ δὲν τὸ πίστεβα.
 Ποῦ νὰ ὑποφιαστῇ κανεὶς τέτοια πράγματα; Στὰ
 1902, ἤθελα, χρειαζότανε κιόλας νὰ δημοσιέψω μιὰν
 ἀπλὴ προκήρυξιν τοῦ Διαγωνισμοῦ γιὰ τὴ γλῶσσα,
 νὰ δηλώσω μὲ δυὸ λόγια ποῖος πῆρε, ποῖος δὲν πῆ-
 ρε τὸ βραβεῖο. Γιὰ τὸ ζήτημα δὲ φουσούσα λέξη στὸ
 ἄρθρο μου, ποῦ λογάριζε μόνις μιὰ σελιδούλα. Δὲ
 στάθηκε τρόπος. Δοκίμασα ὥστόσο. Ἐγγραφα τοῦ Γα-
 βριηλίδου ποῦ νὰ ποῦμε καὶ τὸ δίκιο του, δημοσιέψε-
 ὡς τὸ τέλος τῆ μετὰφραση τοῦ Πάλλη, ὅπως καὶ
 τοῦ τὸ εἶχε τάξει. Ἐμένα ὅμως μοῦ ἀποκρίθηκε
 ξεκομμένα πὼς τώρα πιά τέλειωσε καὶ γλωσσικὸ
 ζήτημα δὲν ὑπάρχει. Τὸ πίστεβε μὲ τὰ σωστά του,
 ὕστερα ἀπὸ τὰ περίφημα ταβατούρια. Φαίνεται πὼς
 ὑπάρχει ἀκόμη, ἀφοῦ ἐξακολουθᾷ καὶ μὲ χτυπᾷ στὴν
 Ἀκρόπολιν. Πολὺ φρόνιμα τὸ λοιπὸ τοῦ ἀποκριθῆκα
 τότες καὶ γώ, πὼς δὲν τὸ ξέρω ἂν τέλειωσε τὸ ζή-
 τημα ἢ ὄχι, μὰ πὼς ἐγὼ γιὰ σίγουρο δὲν τέλειωσα.

Ἐγγραφα καὶ τοῦ Θ. Ἀννίου. Καὶ τί γράμμα-
 τα! Φιλικὰ, χαδεφτικὰ, σοβαρά, ἐξυπνα, χαριτω-
 μένα, γλυκοξυνούτσικα, ξυνογλυκούτσικα; ὅτι θέλεις
 κι' ὅτι φαντάζεσαι. Τρία τέσσερα. Τίποτα. Ὁ Γα-